

Dzieci cierpią po cichu. Widzą, słyszą i czują więcej niż wydaje się dorosłym. Rozwijają się, nie potrafią więc jeszcze skutecznie obronić się przed skutkami przemocy. Nikną nie tylko wtedy, gdy ktoś się nad nimi znęca czy je zaniedbuje. Stając się statymi świadkami przemocy pomiędzy ważnymi dla nich ludźmi, cierpią równie mocno, a klimat w którym wzrastają wpłynie na to, jakimi dorosłymi się staną.

Dziecko ofiarą przemocy

Dzieci mogą doświadczać przemocy w różnych odstonach np.: poprzez celowe wyrządzanie im krzywdy fizycznej i psychicznej traktowanej jako sposób kontrolowania ofiar (np. ukrywanie i izolowanie dziecka, grożenie, że wyrządzi się mu krzywdę lub komuś bliskiemu, by wymusić posłuszeństwo, poprzez nadużycia seksualne, straszenie, że skrzywdzi się ich ukochane zwierzę, przemoc rówieśnicza). Bywa, że wyrządza im się krzywdę mimowolnie, w czasie kłótni z innym dorosłym (np.: szarpanina rodziców, opiekun z dzieckiem na ręku zostaje uderzony, przewraca się), kiedy dziecko przypadkowo podejdzie pod rękę lub kiedy próbuje interweniować. Destrukcyjną sytuacją dla dzieci jest również przebywanie w środowisku, w którym stają się bezpośrednimi świadkami przemocy, bądź dowiadują się o niej pośrednio podsłuchując epizody walki lub oglądając jej fizyczne skutki w postaci obrażeń ciała, zniszczonego dobytku itp. Przemocą wobec dziecka jest wykorzystywanie, by kontrolować maltretowanego psychicznie lub fizycznie rodzica podczas trwania związku, w czasie separacji czy po rozwodzie. Nadmierna opiekuńczość, podobnie jak skrajne zaniedbanie, ograniczające dziecku możliwości poznawania i eksplorowania świata, również jest przejawem agresji wobec niego.

Ryzyko dla zdrowego rozwoju

Dzieci to szczególnie ofiary przemocy z racji tego, że intensywnie się rozwijają. Ich zadaniem jest zaliczanie kolejnych etapów rozwoju właściwych dla wieku i wzbogacanie siebie o psychiczne i fizyczne osiągnięcia. Jakakolwiek forma nadużycia jest poważnym jego zakłóceniem. W okresie niemowlęctwa najistotniejszą sprawą jest rozwój bezpiecznych więzi emocjonalnych z otoczeniem, które staną się fundamentem do dalszego zdrowego rozwoju uczuć wyższych. Jednym z istotniejszych zadań rozwojowych dzieci w wieku od 5 do 10 lat jest rozumienie ról i zasad społecznych oraz rozwój poznawczy. Z kolei proces formowania się tożsamości jest najważniejszym wyzwaniem, przed którym stoi nastolatek. Musi on określić kim jest, odkryć, jaki jest i co potrafi, a czego nie oraz skonfrontować własną określenie kim jest, odkryć, jaki jest i co potrafi, a czego nie oraz skonfrontować własną wizję siebie z tym, jak widzą go inni. W sytuacji długofalowej przemocy, szanse na osiągnięcie dojrzałej

tożsamości maleją, ponieważ długotrwałe zaburzone są różne obszary rozwojowe: biologiczny, psychiczny i społeczny. Stosowana przez sprawcę przemoc hamuje lub wypacza te cele. Dziecko może mieć kłopoty z opanowaniem podstawowej wiedzy w szkole, nie potrafić wykonywać wielu czynności, nie potrafi nawiązywać relacji rówieśniczych lub szukać ukojenia angażując się w trudne, często niebezpieczne relacje. Młodzież może odzwierciedla w związkach rówieśniczych to, czego nauczyła się w relacjach rodzinnych. Borykające się z problemem przemocy nastolatki, nie mają szansy na wchłonięcie pozytywnego wzoru roli ojca, matki, kobiety, mężczyzny itp. Trudno im wyrobić w sobie umiejętności niezbędne dla ustanowienia zasad wzajemności, umiejętności słuchania, wspierania, rozwiązywania problemów, czy pójścia na kompromis. Zorientowane na ciągłą walkę ze światem nie rozumieją siebie i własnych reakcji. Nastawione są na szybkie niwelowanie napięcia, a nie na konstruktywne rozwiązywanie problemu. Nie znają bowiem właściwych, dojrzałych strategii zaradczych. Zdarza się też, że czasami naśladowają i jednoczą się ze sprawcą, traktując go jako prawdziwie silną postać.

Kiedy boją się mówić

Często dziecko czuje się winne, wstydi się opowiadać o tym, czego doświadcza. Boi się, że będzie to oznaka słabości. Wydaje mu się, że to co mówią inni, jest prawdą. Wynika to z deficytów rozwojowych i zdruzgotanej w wyniku przemocy samooceny. Z kolei opowiadanie na głos wpędzi je w konflikt lojalnościowy. Dziecko czuje, że jest częścią każdego ze swoich rodziców, jeśli więc o jednym z nich ma złe zdanie, uderza to również w jego „ja”. Może uruchamiać to w nim szereg nieadekwatnych mechanizmów obronnych.

Przemoc zostawia ślady

Nie mówią wprost, ale prezentowane objawy stają się wołaniem o pomoc. Mogą być krótkoterminowe- obserwowane natychmiast w postaci różnych symptomów psychicznych i fizycznych jak: lęk, zaburzenia jedzenia i snu, zaburzenia związane z nastrojem (np. depresja i nadmierna potrzeba uczuć, napady płaczu), nadmiernie akcentowane posłuszeństwo lub zamknięcie w sobie, agresywne zachowania (np. destrukcyj-

ne napady furii), odizolowywanie się i unikanie (tworzenie sugestywnych fantazji obrazujących niereczywiste życie rodzinne), skargi somatyczne, obgryzanie paznokci, niepokój, drżenie, jąkanie, problemy w szkole, zachowania auto-agresywne, myśli i próby samobójcze, moczenie nocne, utarta zainteresowań i dotychczasowych hobby itd. Inne to skutki długotrwałe, przejawiające się w życiu dorosłym, ponieważ ważne cele rozwojowe zostały skutecznie zaburzone. Dzieci takie mogą nigdy nie nadrobić zaległości w nauce. Przeżywają trudności w nawiązywaniu i utrzymywaniu relacji i w kontaktach interpersonalnych np.: nie potrafią dbać o swoje granice, boją się odezwać, gdy dzieje się im krzywda. Ubytki te mogą negatywnie wpływać na zdolność utrzymania pracy i niezależności. Bywa, że latami leczone są z powodu zaburzeń emocjonalnych.

Wyjść z cienia

Aby skutecznie pomóc, należy reagować, odważyć się poprosić o pomoc, zaangażować dostępne instytucje i organizacje, które pozwolą na uzyskanie głosu i odzyskanie praw. Małe dzieci postrzegają dorosłych jako wszechwładnych, są całkowicie od nich zależne. Dorosli mogą zatrzymać przemoc i w ten sposób zaważyć o psychikę dziecka. Zapewniając mu bezpieczeństwo, otrzymuje szansę na powrót do normalnego rytmu rozwojowego. Obciążenie sprawcy odpowiedzialnością za przemoc i zapewnienie ofiarom ochrony przed dalszą przemocą, ma kluczowe znaczenie dla odzyskiwania równowagi i rozpoczęcia leczenia psychiki najmłodszych poszkodowanych.

Wszelką pomoc znajdziesz w Ośrodku Wsparcia Osób Pokrzywdzonych Przepięstwem „Lepsze Jutro” w Legnicy, Lubinie, Głogowie, Polkowicach, Jaworze, Złotorii, Chojnowie, Górze.
Całodobowa infolinia: 512-057-717

Stowarzyszenie na Rzecz Integracji i Rozwoju Społecznego